

تجربه زیسته زنان و مردان متأهل ایرانی از تعامل با یکدیگر در رابطه زناشویی: یک مطالعه کیفی مبتنی بر رویکرد روان درمانی تحلیلی کارکردی (FAP)

زهرا نجفلوی ترکمانی*^۱ احمد علی پور^۲
 مهناز علی اکبری دهکردی^۳ مجید صفاری نیا^۴

چکیده	اطلاعات مقاله
این مطالعه با هدف شناسایی عمیق و جامع عوامل بافتاری و فرهنگی مرتبط با تعاملات زوجین، تبیین معنا و مفهوم آن و مدل عوامل مرتبط با کیفیت تعامل زوجین روان-درمانی تحلیلی کارکردی (FAP) طراحی شده است. در همین راستا با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند ۳۰ فرد متأهل ساکن در استان تهران (۱۵ مرد و ۱۵ زن) و با دارا بودن ملاک‌های ورود در پژوهش، به عنوان نمونه‌های پژوهش در این مطالعه شرکت کردند. مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با شرکت‌کنندگان مزبور تا جایی ادامه یافت که اشباع داده حاصل گردد. در نهایت متن هریک از مصاحبه‌ها برای سیستم کدگذاری، تولید معنایی خرد و کدهای قابل بررسی وارد نرم‌افزار اطلس‌تی شد و تحلیل توسط نرم‌افزار انجام گرفت. نتایج این مطالعه مطابق با الگوی مزبور در قالب هفت درون‌مایه سببانی «تخیص و بیان نیازها، تجربه و ابراز هیجان، تعارض و ناسازگاری، رابطه دوجانبه، افشاگری و رابطه نزدیک با همسر، ارتباط کلامی و غیرکلامی و نگرش‌ها»، بیست و هفت درون‌مایه و درونمایه‌های فرعی طبقه‌بندی شده است.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲ نوع مقاله: پژوهشی اصیل واژگان کلیدی تجربه زیسته، زنان و مردان ایرانی، رابطه، روان‌درمانی تحلیلی کارکردی، زوج‌درمانی

ارجاع به مقاله:
 نجفلوی ترکمانی، زهرا؛ علی‌پور، احمد؛ علی اکبری دهکردی، مهناز؛ صفاری نیا، مجید. (۱۴۰۱). تجربه زیسته زنان و مردان متأهل ایرانی از تعامل با یکدیگر در رابطه زناشویی: یک مطالعه کیفی مبتنی بر رویکرد روان‌درمانی تحلیلی کارکردی (FAP). مطالعات زن و خانواده، ۱۰(۴)، ۵۶-۸۰. DOI . 10.22051/jwfs.2023.40091.2857

Zahra.n.torkamani@gmail.com

^۱ دانشجوی دکترای روان‌شناسی، مرکز تحصیلات تکمیلی پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
^۲ دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
^۳ استاد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
^۴ دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

مقدمه

درمان‌های مبتنی بر فرآیند در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته‌اند و به دنبال ارتقای درک ما از مکانیسم‌های تغییر در مداخلات سلامت رفتاری هستند (مونوز-مارتینز^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). فراتحلیل اخیر طرح‌های تک‌موضوعی نشان داده است که FAP بر طیف وسیعی از رفتارهای هدف مؤثر است (سینگ و ابراین^۲، ۲۰۱۸)، اما علی‌رغم اینکه داده‌های تک‌موضوعی و فرآیندی، امیدوارکننده هستند، همچنان نیاز به پژوهش‌های کارآزمایی بالینی در سطح گروهی برای ارزیابی اثربخشی FAP ادامه دارد (کانتر^۳ و همکاران، ۲۰۱۷؛ هیز^۴ و همکاران، ۲۰۱۹؛ هیز و همکاران، ۲۰۲۱؛ هافمن^۵ و هیز، ۲۰۱۹؛ تولین^۶ و همکاران، ۲۰۱۵؛ هولمن^۷ و همکاران، ۲۰۱۷). زعم آن می‌رود که ارتباط زوجین تابع برخی مؤلفه‌های فرهنگی نیز است که غفلت از آن می‌تواند یکی از عوامل تأثیرگذار در اثربخشی انواع زوج‌درمانی‌ها باشد. براین اساس، مطالعه حاضر در راستای انجام یک بازخوانی از مفهوم زوج‌درمانی غنی شده با روان‌درمانی تحلیلی کارکردی بر اساس پیوندهای آن با بافتار فرهنگی-اجتماعی را مورد واکاوی قرار داده است. در واقع با توجه به نرخ رو به رشد تعارض زوجین و طلاق در سال‌های اخیر به نظر می‌رسد شناسایی عمیق و جامع عوامل بافتاری و فرهنگی مرتبط با تعاملات زوجین، تبیین معنا و مفهوم آن و مدل عوامل مرتبط با تعامل زوجین ضروری است. از همین رو مطالعه روابط زوجین به روشن شدن چهارچوب‌های ساختاری که روابط زوجین در آن شکل می‌گیرد کمک می‌کند و بر درک ما از روابط نزدیک، شیوه آشفته شدنشان، و شناسایی مداخلات اثربخش براساس فرهنگ، تأثیرگذار است.

از این رو، این مطالعه ضمن تحلیل تجارب زوجین از رابطه و درک عمیق پدیدارشناختی از چگونگی تعامل زنان و مردان ایرانی؛ به شناسایی، طبقه‌بندی و بازنمایی و تفسیر عوامل مرتبط با تعامل زوجین بر اساس رویکرد روان‌درمانی تحلیلی کارکردی پرداخته است. در واقع این پژوهش در راستای رسیدن به درکی عمیق از شیوه تعامل زوجین در چارچوب روان‌درمانی تحلیلی کارکردی اجرا گردیده است و به دنبال تحویل یک مفهوم‌بندی فرهنگی از ملزومات و مؤلفه‌های روان‌درمانی تحلیلی-کارکردی در روابط زوجین است و به دنبال یافتن پاسخ به پرسش ذیل است:

تجربه زیسته زنان و مردان متأهل ایرانی از تعامل با یکدیگر در رابطه زناشویی خود در بافت روان‌درمانی تحلیلی کارکردی چگونه است؟

¹. Munoz-Martínez

². Singh & O'Brien

³. Kanter

⁴. Hayes

⁵. Hoffman

⁶. Tolin

⁷. Holman

روش پژوهش

در این مطالعه از راهبرد «تحلیل درون‌مایه‌ای مکنون» استفاده شد. در شیوه مزبور تمرکز اصلی بر استخراج معانی مستور می‌تواند از آن‌چه در دسترس ذهن هشیار مصاحبه‌شوندگان قرار ندارد یا به شکل صریح توسط مصاحبه‌شوندگان مورد اشاره قرار نگرفته است، استنتاج گردد. به بیان دیگر، در تحلیل درون‌مایه‌ای مکنون، معانی مستور، مبتنی بر دیدگاه پژوهشگر تبلور خواهند یافت (کلارک^۱ و همکاران، ۲۰۱۵).

یافته‌ها

نتایج این مطالعه مطابق با الگوی مزبور در قالب هفت درون‌مایه‌ی سایبانی «تخصیص و بیان نیازها، تجربه و ابراز هیجان، تعارض و ناسازگاری، رابطه دوجانبه، افشاگری و رابطه نزدیک با همسر، ارتباط کلامی و غیرکلامی و نگرش‌ها»، بیست‌وهفت درون‌مایه «تشخیص نیازها، توقعات واقع‌بینانه و جرأت‌ورزی، توجه‌آگاهی، شناخت هیجان‌ها، ابراز هیجان‌ها، بازداری هیجان‌ها و پذیرش هیجان‌ها، اجتناب، سرزنش و خشم، حل تعارض و حل مسئله، آگاهی از تأثیر، مهارت ارتباطی، تدافعی بودن و خودآگاهی، مهارت گوش دادن، قابل اعتماد بودن، سبک دلبستگی و صمیمیت، نگرش به همسر، نگرش به خانواده همسر، نگرش به خود، نگرش به ازدواج و زبان بدن، معانی پنهان در کلام و انتخاب کلمات» و درون‌مایه‌های فرعی طبقه‌بندی شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

تصدیق اهمیت فرهنگ اغراق‌آمیز نیست. از دیدگاه FAP همه ما محصولات محیط خود هستیم و فرهنگ عاملی عمده در محیط ما است؛ بنابراین درمانگران FAP بایستی به طور عمیق با فرهنگ یا خرده‌فرهنگ در مانجو متناسب رفتار کنند. تقویت‌کننده و تنبیه‌کننده بودن یک رفتار وابسته به فرهنگ است و درمانگران FAP بایستی در ارزیابی تفاوت‌های فرهنگی و آنچه به طور طبیعی بر این رفتارها تقویت‌کننده است ماهر باشند. درمانگران FAP بایستی نسبت به این واقعیت حساس باشند که زبان حامل اصلی فرهنگ است و زبان خود را بر این اساس تطبیق دهند (تسای^۲ و همکاران، ۱۳۹۵). در واقع رفتارهای مشابه می‌توانند کارکردهای متفاوتی در قالب‌های متفاوت داشته باشند و به‌ویژه اینکه رفتارهای متفاوت هم می‌توانند کارکرد مشابهی داشته باشد. تشخیص و درک این طبقات کارکردی مهم برای زوج‌ها مسئولیت درمانگر است. در نتیجه بررسی بستر و تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند به ساخت ابزارهای سنجش فرهنگ‌بسته کمک کرده و کارایی درمان را افزایش دهد چرا که سنجش دقیق، شاهراه ورود به یک مفهوم‌پردازی و ضابطه‌مندی درست و کاربردی است.

1. Clarke

2. Tsai

ملاحظات اخلاقی در پژوهش

رعایت اخلاق پژوهش: مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده نخست است. به منظور رعایت اصول اخلاقی به کلیه شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر، اطلاعات کافی در مورد موضوع و هدف از پژوهش داده شد تا با رضایت کامل و آگاهانه در پژوهش شرکت کنند. همچنین به افراد اطمینان داده شد که کلیه اطلاعات آن‌ها محرمانه است و به منظور حفظ حریم شخصی شرکت‌کنندگان، نام و نام‌خانوادگی آن‌ها ثبت نشد.

حمایت مالی: مطالعه حاضر تحت هیچ‌گونه حمایت مالی نبوده است.

مشارکت نویسندگان: نویسنده اول، مسئول اجرای مطالعه و تهیه پیش‌نویس مقاله و تحلیل داده‌ها و نگارش بخش یافته‌ها را برعهده دارد. همه نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید کردند.

تضاد منافع: نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منافی ندارند.

قدردانی: بدین وسیله از همه زنان مصاحبه‌شونده که وقت خود را در اختیار پژوهشگران این پژوهش قرار دادند، تشکر می‌کنیم.

منابع فارسی

شناختی. (مترجم علی فیضی). تهران: انتشارات دانشگاه تهران. [لینک]

تسای، ماویس؛ کوهلنبرگ، رابرت؛ کانتر، جانانان؛ هولمن، گرت و لودان، پالمر. ماری. (۱۳۹۵). روان‌درمانی تحلیلی کارکردی (از مجموعه کتاب‌های جلوه‌های متفاوت رفتاردرمانی

References

- Clarke, V., Braun, V., & Hayfield, N. (2015). Thematic Analysis. In Smith, J. A. (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. London: Sage.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. 3rd Ed. Thousand Oaks, CA: Sage.[link]
- Hofmann, S. G., & Hayes, S. C. (2019). The future of intervention science: Process-based therapy. *Clinical Psychological Science*, 7, 37–50.[link]
- Hayes, S. C., Hofmann, S. G., Stanton, C. E., Carpenter, J. K., Sanford, B. T., Curtiss, J. E., & Ciarrochi, J. (2019). The role of the individual in the coming era of process-based therapy. *Behaviour Research and Therapy*, 117, 40–53.[link]
- Hayes, S. C., Merwin, R. M., McHugh, L., Sandoz, E. K., A-Tjak, J. G., Ruiz, F. J., McCracken, L. M. (2021). Report of the ACBS task force on the strategies and tactics of contextual behavioral science research. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 20, 172–183. [link].
- Holman, G., Kanter, J. W., Tsai, M., & Kohlenberg, R. (2017). *Functional analytic psychotherapy made simple: a practical guide to therapeutic relationships*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.[link]
- Kanter, J. W., Manbeck, K. E., Kuczynski, A. M., Maitland, D. W. M., Villas-Boas, A., & Reyes Ortega, M. A. (2017). A comprehensive review of research on Functional Analytic Psychotherapy. *Clinical Psychology*

- Review*, 58, 141–156.
<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.09.010>. [link]
- Muñoz-Martínez, A. M., Stanton, C. E., Ta, J. D., Molaie, A. M., Follette, W. C. (2022). Linking process to outcome in Functional Analytic Psychotherapy: Evaluating the behavioral mechanism of change of a process-based therapy. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 24, Pp.102-111. [link]
- Singh, R. S., & O'Brien, W. H. (2018). A quantitative synthesis of functional analytic psychotherapy single-subject research. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 7(1), 35-46. [link]
- Tolin, D. F., McKay, D., Forman, E. M., Klonsky, E. D., & Thombs, B. D. (2015). Empirically supported treatment: Recommendations for a new model. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 22, 317–338. [link]
- Tsai, Mavis., Kohlenberg, Robert. J., Knter, Jonathan. W., Holman, Gareth. I & Loudon, Mary. Plummer. (2012). *Functional Analytic Psychotherapy (The CBT Distinctive Features Series)*, Routledge 168. [text in Persian]. [link]

© 2023 Alzahra University, Tehran, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 license)